

Přírodní
rezervace

Rakovec

Mendelova
univerzita
v Brně

Zbytky bukového pralesa pod Proklestem

P. Jelínek a M. Čech

Mendelova univerzita v Brně

PR Rakovec

- MENDELU
- Školní lesní podnik
- Masarykův les
- Křtiny

Mapový server seznam.cz

OBSAH

Co území chrání.....3	Jedovaté druhy.....16
Jarní aspekt.....4	Okolí Rakovce.....17
Prvosenka vyšší.....5	Přesličky.....20
Bučiny.....8	Čolci.....21
Horské druhy.....12	Chráněné druhy.....22
Po kalamitě.....14	Mapka biotopů.....23

Zpracoval Ing. Petr Jelínek, Ph.D. a Milan Čech, Ústav lesnické botaniky, dendrologie a geobiocenologie, Mendelova univerzita v Brně. Zpracováno za podpory Školního lesního podniku Křtiny. Březen 2020.

Fotografie na přední straně: Bukový prales

Co území chrání

Přírodní rezervace Rakovec leží nad stejnojmenným potokem v severovýchodní části Školního lesního podniku Křtiny. Náleží do katastru obce Jedovnice a nadmořskou výškou 460 až 540 metrů patří k nejvýše položeným rezervacím Mendelovy univerzity. Vyhlášena byla v roce 1973 a podloží zde tvoří kulmská droba. Má 36 hektarů a chrání zbytek bučin na svazích, v severní části pak zamokřená společenstva jasanových olšin a bukové doubravy. Oblast spadá do navštěvovaného Přírodního parku Rakovecké údolí.

Zaniklá obec Bystřec v ochranném pásmu rezervace

Jarní aspekt

Ještě než se olistí stromy, vykvetou jarní druhy rostlin, mezi než patří sasanka hajní (*Anemone nemorosa*), plicník lékařský (*Pulmonaria officinalis*) nebo hrachor lecha jarní (*Lathyrus vernus*). Tyto rostliny najdeme na poněkud sušších místech.

Plicník lékařský

Sasanka hajní

Hrachor lecha
jarní

Vlhčí prostředí než sasanky obývá nápadně kvetoucí prvosenka vyšší (*Primula elatior*), která má světlejší květy než známější prvosenka jarní. A také vyšší lodyhu.

Prvosenka vyšší

Orsej jarní

Blízko potoka Rakovec najdeme dvě podobné rostliny z čeledi pryskyřníkovitých, a to orsej jarní (*Ficaria verna*) a vlhkomilnější blatouch bahenní (*Caltha palustris*).

Blatouch bahenní

Řeřišnice
hořká

Mokrýš
střídavolistý

Ve vodě nebo v mokřinách, které vytvářejí meandry Rakoveckého potoka, najdeme mokrýš střídavolistý (*Chrysosplenium alternifolium*) a později na jaře řeřišnici hořkou (*Cardamine amara*).

Bučiny

Převažujícím společenstvem Přírodní rezervace Rakovec jsou bučiny. Ty nejsou bohaté na bylinný podrost, protože buk je hodně stinná dřevina a má také pomalu se rozkládající listí.

V rezervaci rostou 200 let staré buky, z nichž některé již přirozeně odumírají a hostí pak řadu dřevokazných hub. Na snímku je starý odumřelý buk s troudnatcem kopytovitým (*Fomes fomentarius*) v houští bukového zmlazení.

**Kyčelnice
cibulkonosná**

Do bučin patří
kyčelnice
cibulkonosná
(*Dentaria bulbifera*),
která dobře snáší stín
velkých stromů. Roste
tu také žindava
evropská (*Sanicula
europaea*), mařinka
vonná (*Galium
odoratum*) a několik
dalších druhů, které
najdeme v bučinách
a dubohabřinách.

Žindava evropská

Mařinka vonná

Mezi druhy středních poloh patří šťavel kyselý (*Oxalis acetosella*), i když jej někdy najdeme jako doprovod smrkových monokultur v nižších nadmořských výškách. Mezi další druhy bučin patří malá liliovitá rostlina pstroček dvoulistý (*Maianthemum bifolium*), čarovník pařížský (*Circaea lutetiana*) nebo samorostlík klasnatý (*Actaea spicata*).

Šťavel kyselý

Čarovník
pařížský

Pstroček dvoulistý

Samorostlík klasnatý

Horské druhy

Starček hajní

Svízel
okrouhlolistý

Květ svízele

Rakovec reprezentuje ekosystémy vyšších poloh Dražanské vrchoviny, jedná se o nejvýše položenou rezervaci lesů Mendelovy univerzity. Roste tu několik druhů rostlin, které jsou častější na hornatinách nebo horách. Mezi ně patří starček hajní (*Senecio ovatus*) a svízel okrouhlolistý (*Galium rotundifolium*).

Mezi druhy horských poloh patří také kostřava nejvyšší (*Festuca altissima*). Ostřice prstnatá (*Carex digitata*) a ostřice lesní (*Carex sylvatica*) naproti tomu rostou roztroušeně po celém Školním lesním podniku Křtiny.

Kostřava
nejvyšší

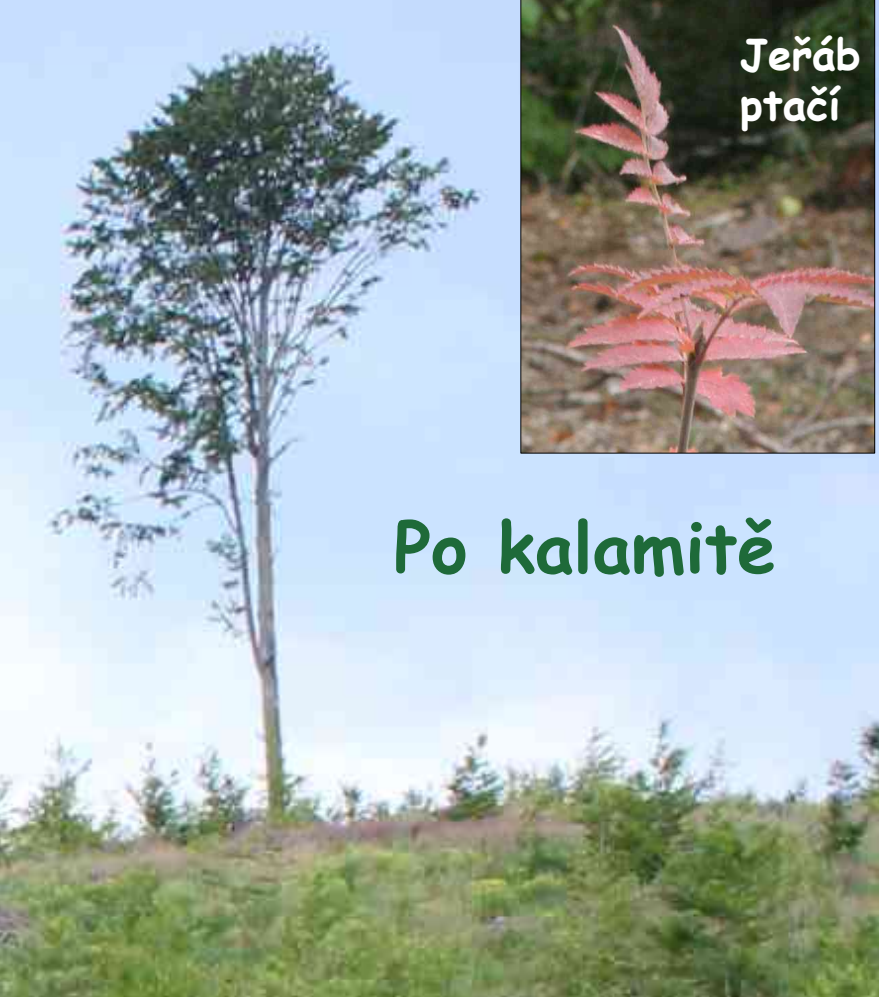
Obilky
kostřavy

Ostřice
prstnatá

Ostřice lesní

Jeřáb
ptačí

Po kalamitě

Kalamitní události do přírody patří. Po vichřici nebo požáru přijdou na řadu pionýři - pasekové druhy, které mají hodně létavých semen a snadno se šíří. Tady se rozšířily po kůrovcové kalamitě a najdeme tu kromě bylin i řadu pionýrských dřevin: břízu bělokorou (*Betula pendula*), topol osiku (*Populus tremula*), vrbu jívu (*Salix caprea*) nebo jeřáb ptačí (*Sorbus aucuparia*).

Břiza bělokorá

Topol osika na podzim

Topol osika

Vrba jíva

Vrbka úzkolistá

Mezi nejkrásnější byliny pasek nebo světlin po větrných kalamitách patří vrbka úzkolistá (*Epilobium angustifolium*), která roste po celé severní polokouli, u nás především na horách. V Rakovci ji najdeme v místech, kde uschly zbytky smrkových monokultur a než je nahradí stanovištně příslušné dřeviny, bude zde každý rok vykvétat v létě.

Lýkovec jedovatý

Vraní oko čtyřlisté

K pasekovým druhům patří rovněž rulík zlomocný (*Atropa bella-donna*), jehož latinské jméno „bella donna“ - „krásná paní“ odkazuje na prastaré použití v léčitelství. Lidé věřili, že její jedovaté bobule rozšiřují zorničky a tedy zkrášlují. Požívání rostliny je třeba se vyhýbat, vede k otravě a někdy i smrti. Roste tu také další jedovatý druh - vraní oko čtyřlisté (*Paris quadrifolia*), na snímku ovšem s pěti listy, a lýkovec jedovatý (*Daphne mezereum*), který má bobule červené.

Jedovaté rostliny

Rulík zlomocný

Žaludy dubu letního

Okolí potoka Rakovce

Květy dubu letního

Ve spodní části rezervace ve sníženině Rakoveckého potoka najdeme majestátné duby letní (*Quercus robur*), které nejsou v přírodě tak časté. Mají kratší řapík, zato dlouhé stopky plodů.

Dub letní

Dub letní

Jilm vaz

Jilm vaz (*Ulmus leavis*) roste v blízkosti vodních toků Dražanské vrchoviny. Doprovází tak olše a společně s dubem letním je dnes už vzácným údolním druhem. Kmen vytváří jakési boule s malými větvičkami a plody jsou na dlouhých stopkách. Tím se liší od ostatních druhů jilmů.

Krušina

Kolem Rakoveckého potoka se vytvořil cenný biotop - mokřad, v němž rostou olše, ale také keř krušina olšová (*Frangula alnus*), která v okolí Brna není běžná. Vyhledává zamokřené chudé půdy, které jsou spíše v podhorských oblastech. Plody nejsou pro nás jedlé, keř však má v oblibě housenka krásného žlutáčka řešetlákovitého.

Plody krušiny

Krušina olšová

Přesličky

Jarní výtrusné lodyhy

Přeslička lesní

Mokřiny kolem Rakoveckého potoka také vyhovují přesličce lesní (*Equisetum sylvaticum*). Má dva typy lodyh, jarní nese výtrusné klasy a posléze uvažá a objeví se zelená lodyha s tenkými listy v přeslenu.

Čolek horský

Přirozené meandry toků dříve vytvářely jezírka a tůň, které obývají naši nejmenší obojživelníci - čolci. Na snímcích je čolek horský (*Triturus alpestris*), který během roku loví drobné živočichy v okolních lesích a na jaře podobně jako žáby vyhledává tůň, kam samice klade vajíčka. Protože jsme většinu toků ohrážovali a tůň jsou vzácné, jejich přirozené prostředí zmizelo a stali se vzácnými. Náhradním biotopem může být chemicky nečištěné zahradní jezírko.

O – ohrožený druh
SO – silně ohrožený druh

Chráněné druhy

ZVÍŘENA

čmelák (<i>Bombus sp.</i>)	O
čolek horský (<i>Triturus alpestris</i>)	SO
slepýš křehký (<i>Anguis fragilis</i>)	SO
strakapoud prostřední (<i>Dendrocopos medius</i>)	O
veverka obecná (<i>Sciurus vulgaris</i>)	O

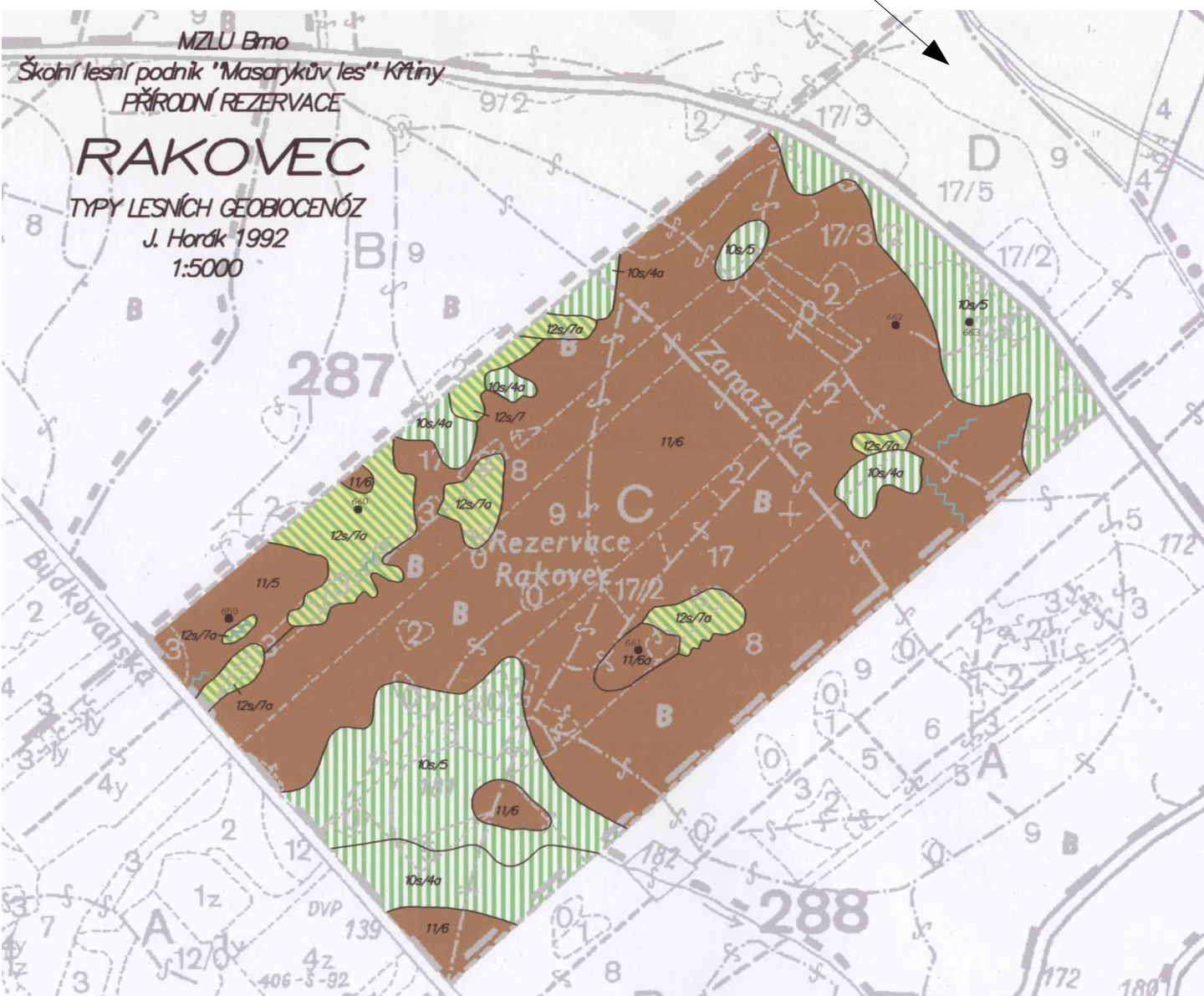
ROSTLINSTVO

Nenašli jsme zde žádné ohrožené druhy rostlin. V území přírodní rezervace byl dříve udáván vemeník dvoulistý (*Platanthera bifolia*), ale ten se nám již 10 let nepodařilo potvrdit.

Publikace vznikla jako výsledek výzkumu ohrožených druhů rostlin lesů severně od Brna Ústavu lesnické botaniky, dendrologie a geobiocenologie. Je to jeden z výsledků projektu EHP-CZ02-OV-1-012-2014 Červená kniha dřevin ČR, Červená kniha ohrožených druhů lužních lesů BR Dolní Morava a Červený seznam ohrožených druhů ŠLP Křtiny a rovněž projektu Videodatabáze rezervací ŠLP Křtiny, který byl financován z účelové činnosti Školního lesního podniku Křtiny na Mendelově univerzitě v Brně.

10s	Dubové bučiny	12s	Lipojavorové dubové bučiny
11	Bukové doubravy	24	Jasanové olšiny

P. Jelínek a M. Čech. Přírodní rezervace Rakovec.
Zbytky bukového pralesa pod Proklestem.

Mendelova
univerzita
v Brně